

שנת התשנ"ו

הישיבה המאתיים עשרים וחמש (רכ"ה)

ביום כ"ז במרחשוון התשנ"ו (20 בנובמבר 1995), בשעה 3.30 אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים ארי אבנר, שרגא אברמסון, עוזי אורנן, שרגא אירמאי, אילן אלדר, אהרן אמיר, יהושע בלאו, זאב בן-חיים, משה בר-אשר (יו"ר), גדעון גולדנברג, שולמית הראבן, אברהם טל, דוד טנא, יוסף יהלום, אהרן מגד, גד בן-עמי צרפתי, מנחם צבי קדרי ויהודה רצהבי;
 החברים-היועצים שמעון זנדבנק, אבנר טריינין, אברהם יבין, יעקב מנצור, יהודה פליקס ואורי שמעוני;
 המנהל הכללי נתן אפרתי; עובדי המזכירות המדעית גבריאל בירנבאום, רונית גדיש, עינת גונן, צביה זמירי, מלכה זמלי, רחל סליג ויוסף עופר;
 עובד הלשכה למינוח טכנולוגי בחיפה רון אירמאי.

- סדר היום:**
- א. דברים לזכרו של ראש הממשלה יצחק רבין ז"ל
  - ב. דברים לזכר ט' כרמי ז"ל
  - ג. ועדה לבחירת חברים חדשים לאקדמיה
  - ד. מילים בשימוש כללי
  - ה. אישור הודעת ועדת הדקדוק

א. דברים לזכרו של ראש הממשלה יצחק רבין ז"ל

מ' בר-אשר: אני מבקש את חברי האקדמיה לכבד בקימה ובדקת דומייה את זכרו של ראש הממשלה המנוח מר יצחק רבין ז"ל.

חברי האקדמיה ניצבים בדומייה לזכר יצחק רבין ז"ל.

מ' בר-אשר: בשל חשיבות המעמד אומר דברים אחדים מעניינם של הימים האלה: האקדמיה ללשון העברית מתאבלת עם כל בית ישראל על רצח ראש הממשלה מר יצחק רבין מנוחתו כבוד, וכבר נתנה לכך ביטוי פומבי בהודעתה בעיתונות ביום י"ד במרחשוון.

שיבושי סדרי החוק במשטר הדמוקרטי, שהגיעו לשיאם במעשה הנורא, הם פגיעה קשה בחברה ובעם כולו. אי אפשר שלא לצרף את קולנו הברור והחד נגד חילול השם הנורא הכרוך במניעי המעשה, במעשה עצמו ובמי שחולל אותו. ראוי שאף אנו נשמיע את קולנו נגד חלקה של רשות הרבים שלנו, או של רשויות הרבים שלנו, בזיהום הלשון שנשתקף באלימות דברים ובאלימות מעשים. ובאלה עברה גורת עברה חמורה מקודמתה. אין אנו מבקשים ליטול לעצמנו סמכויות לא לנו, לא בסוגיות משפטיות ולא במה שגובל בהן. לעת הזאת אנו משתפים עצמנו באבל הפרט ובאבל הכלל, ושולחים את תנחומינו לכל בני משפחת רבין, לממשלת ישראל ולכל אזרחי המדינה.

ב. דברים לזכר ט' כרמי ז"ל

מ' בראשון: לפני שנה הסתלק לעולמו חברי-ועץ באקדמיה, המשורר ט' כרמי. על דעתה של המשפחה נשמיע היום דברי הערכה לזכרו, אף על פי שבני המשפחה אינם יכולים להיות כאן. אני מבקש את הגב' הראבן לשאת דברים לזכרו.

ש' הראבן:

לזכר ט' כרמי ז"ל

מורתי ורבתי,

כאשר הגיע כרמי מארצות הברית ערב מלחמת השחרור לא הייתה זו שהותו הראשונה בארץ. הוא היה כאן כילד, מגיל שש עד תשע, וגדל ברח' נחמני בתל-אביב. משפחתו באה אז לארץ מחמת מחלת האסטמה שחלה בה, כדי שאוויר ארץ ישראל יביא מרפא לילד.

אחר כך חזרה המשפחה לאמריקה, לאחר עוד גלגול או שניים, ולבסוף הגיע כרמי בגפו, הפעם כסטודנט, תלמידו של פרופ' שמעון הלקין, זמן קצר לפני פרוץ מלחמת השחרור.

הוא בא מצויד ברכוש גדול. בעצמו נהג לומר על עצמו שהוא אקלקטי: סמיכה לרבנות, פרק של הדרכה שהדריך בבית יתומים בצרפת אחרי מלחמת העולם, ושבא על ביטויו אחר כך בספר 'אין פרחים שחורים'; אוצרות של קריאה בשלוש שפות; תקליטים של שירי הבריגדה הבין-לאומית בספרד, בליל גדול; ובעיקר תרבות עצומה, לא אקראית, לא מלוקטת, אלא מובנית מאוד ומחמירה מאוד. תרבות של קריאה, כתיבה ודקדוק. הכרתי אותו אז בביתו של שמעון הלקין, שבו מצא כרמי מרחב מחיה ואוויר לנשימה בסוג התרבות שלו. ראיתי איש צעיר פגוע וגאה. לא הייתה הפתעה בשם שכינה בו את קובץ שיריו הראשון: 'מום וחלום'.

מְלִילוֹת לְבָנִים וּבְשָׂמָם קָרְבָנוּ אֱלִינוּ בְּחֶסֶד
הָיָה אֲבִיבָנוּ לְהוֹיט, קִיצָנוּ נְגוּעַ שֶׁלְקָת.

אַהֲלֵנוּ קָרַס וְנָדַם, צְלִילֵינוּ עֲבָשׁוּ בְשִׁלְכָת
אֲרִשְׁנוּ בְמוֹם בְּחֵלוֹם, בְּלֹא רַחֲמִים, בְּלֹא חֶסֶד

פרצה מלחמת השחרור, ולתוך המערבולת שלה נזרקנו כולנו, וגם כרמי וחברו הטוב חיים בלנק. חיים נפגע ואיבד את מאור עיניו; כרמי נכנס בשלום ויצא בשלום. בתקופה שאחר כך, והוא קציץ בחיל האוויר, מגיע היה לירושלים כחייל בודד - ורבים היו כאלה באותה תקופה. קציץ העיר היה משכך אותו בכל מיני חזרים עצובים, חיילים גאים, בתוך התוהו ובוהו העצום של ראשית המדינה. אולי -

חֲדָרִים לְלִבּוֹת קְשׁוּרִים בְּכַנְפֵי נְשָׁרִים.

כל הארץ, ואולי ירושלים במיוחד, יכלה אז להיות ים של בדידות ודיכאון לאדם היחיד.

ט' כרמי עצמו כתב:

בְּלִיל שְׁחֻרְרֵי מֵהֲצָבָא בְּמֵאֵי
נִכְמְרוּ עָלַי רַחֲמֵי.

אבל האמת היא שכרמי לא ריחם על עצמו מעולם. הוא היה מסוגל לנתק עצמו מן החוליץ הקשה שמסביב, כאילו החוליץ הזה רק פולש אל תוך אצולת הפרטיות שלו.

לשאלה הנשאלת לפעמים: האם השירה הכרחית? האם התרבות הכרחית? שימש כרמי תשובה מובהקת. היא הייתה מבצרו, או אולי הטירה שלו. כי כרמי היה איש של טירות וארמונות ומבצרים מכל הסוגים. ידע להעביר לידידיו משהו מההתלהבות שלו מסיפור טריסטאן ואיזולדה בגרסתו הקלסית של לודי, והיה מדקלם קטעים שלמים משם והדביק את כולנו.

פעם אחת אמר לי שהשורה האהובה עליו ביותר בספרות היא המשפט שמשמיע לנסלוט למלכה גנאבר, כאשר הם מתייחדים ייחוד אסור בחדרה ואנשיו של מרדרד הרשע מתדפקים על הדלת. לנסלוט, שנתפס in flagrante, אומר בשקט: "גברתי, היש בזה מגן או שלט למען אכסה בו על גופי הדל?"

הגוף הדל בן התמותה, הממשות שאינה מושלמת ואינה יכולה להיות מושלמת, הצל הנופל תמיד על כל מעשה בשר ודם - מעולם לא משו מתודעתו ומארבעה עשר ספרי השירה שהשאיר לנו.

היו אז בארץ אנשים רבים של מום, שמחמת המום לא יכלו לראות את החלום; והיו אנשים של חלום, שמחמת החלום לא היו מסוגלים לראות את המום. אבל כרמי היה משניהם, וכך, בפרטיות האינטנסיבית שלו, בשריון האבירים, הצליח לשמור נפשו מפני הרדידות.

כָּל חַיֵּי אֲנִי מְנִיחַ מְלַכְדוֹת בְּצִדֵי הַדְּרָכִים,
בְּחֻדְרֵי בֵּיתִי,
בְּאַרְצוֹת רְחוֹקוֹת שְׁלֵעוֹלָם לֹא אֶרְאֶן.

לְעֵתִים אֲנִי שׁוֹמֵעַ אֶת זַעְקוֹת הַפָּאָב שֶׁל חֲבֵרִי, שֶׁל אֲשֵׁתִי וּבְנֵי,
 שֶׁל אוֹיְבֵים קְרוֹבִים וְיָדִידִים רְחוֹקִים, שֶׁלְעוֹלָם לֹא אֶפְיָרם.
 אֵלּוּ יִדְעוּ פִּי רַק אֶת צְלִי שְׁלִי אֲנִי צָד
 אוֹלֵי לֹא הָיוּ נוֹטְרִים לִי אֵיבָה וְאוֹלֵי לֹא הָיוּ צוֹעֲקִים.

כרמי היה אדם המחמיר עם עצמו, ולא אפשר גם לאחרים להתפנק. אני זוכרת יום אחד בביתי, כאשר ישבנו שם עם כרמי וחיים בלנק שהיה אז בראשית העיוורון, עדיין תלוי לגמרי בזולתו. כרמי לקח קלמנטינה מהשולחן ואמר: "חיים, אני זורק לך קלמנטינה, תפוס". וחיים הושיט כפותיו, וכרמי זרק את הפרי במדויק פעם פעמיים ושלוש, וחיים התיישר קצת.

ודאי ששירתו הייתה שירה רומנטית על השבר הרומנטי המובנה; אבל בעיקרו של דבר, בהמשך התפתחותו הוא לא היה משורר של מילים מיופייפות, של חריזה מושלמת, של משקל מתנגן ושאר דברים המאחזים את עיני הציבור ואת אוזניו - ואל נשכח שזו בדיוק הייתה האסכולה שמשלה אז בכיפה בארץ. הוא היה, באורח די מפתיע, משורר של וורט, אולי בשל חינוך הישיבה שזכה בו.

האסוציאציות התרבותיות שלו היו כאלה, שהיום אין רבים בארץ המבינים אותו. מי עוד היה מסוגל לבנות שיר על המוטיב של שברירי בריי רירי? מי עוד זולתו היה מסוגל לכתוב על הנחש המשיל את עורו וקולו מהלך מסוף העולם ועד סופו, ולסמוך שיהיו לו קוראים בעלי אותן אסוציאציות? מי עוד היה מסוגל לתרגם משייקספיר את המונח conceit במונח הרמב"מי 'כוח המדממה'?

אבל זו בדיוק התכונה שבגללה לכל מילה שלו היה משקל ומידה ונכונות לעצמה. רחוק מן הטרחנות האסוציאטיבית או הפינוק הפסיכולוגיסטי, המאפיינים כל כך את הכתיבה הגרועה.

נראה לדוגמה שיר קצר אחד, 'שיבה':

שְׁאֲהָבָה נִפְשִׁי תָּשׁוּב בְּהַעֲלוֹת הַשָּׁחַר
 שְׁמַתִּי אֶת שִׁירִי לְהַתְּהַפֵּךְ בְּשַׁעַר
 שְׁאֲהָבָה נִפְשָׁה יִמְתִּין בְּצֵל מְנוֹף
 הִיא תִרְדּוּ וּבְיָדֶיהָ מְרַחֵקִי הַסּוֹף.
 רֵאשָׁה חֲרַב בַּיָּם, שְׁפַתִּי הִפּוּ בַּסָּחַף.
 הִנֵּה אֶהְבְּתִי עַל כָּנָף הַשָּׁחַף.

משורר פחות ממנו היה משתמש במילה געגועים, או במילים המתנה, שמחה, נמל. הוא העדיף להשתמש בשפת הגוף של הדבר עצמו: "הִנֵּה אֶהְבְּתִי עַל כָּנָף הַשָּׁחַף". או שיר אחר מתומצת עוד יותר, 'ליקוי פרטי':

יָרַח מְלֵא,
 לְפִתַּע כְּמוֹ עֵנָן
 פָּנֶיךָ חוֹלְפִים עַל פָּנָיו

זה כל השיר. שיר כזה הוא השיר הפרטי ביותר שיש, שייך להבדלה המוחלטת בין האישי לציבורי. לא שלא היו לו דעות; אבל הן נעצרו על סף הכתיבה.

כרמי ידע היטב את הערך העצום של תרגום, אף הוא מקצוע שאינו מפנק את בעליו, ואת ערכה של עריכה, שאדם הכותב צריך לעסוק בהם, ולו רק כדי לאמן את עצמו עד כדי בקיאות של אמת.

כרמי חשב שרק אדם שכותב יכול לתרגם; אני ראיתי בכך יותר מזה: את התשוקה הבלתי נשלטת ללטש עוד ועוד את המילה ואת המשפט, עד דק, עד כדי שבאמת אי אפשר יהיה לומר זאת אחרת.

הוא עבד כעורך בספריית פועלים ובעם עובד. ספר הילדים הקלסי שלו שמוליק קיפוד, ספר שכתב לבנו הבכור גד - נדמה לי שכבר דור שלישי גדל עליו.

כרמי לימד תרגום באוניברסיטת תל-אביב; לימד בברנדייס, בסטנפורד, בייל, באוסטין; שהה שנתיים ביארנטון של אוקספורד, והשאיר גוף גדול של תרגומים עוצרי נשימה: מנזים חיכמת וברטולט ברכט וסופוקלס עד ג'ירודו ורוסטאן, וטום סטופרד. אבל נראה שלשיא גדולתו הגיע בתרגומי שייקספיר. ברשותכם קטע קטן מתוך המלט:

וְאֶנְכִי פֹה אֲגִלֶּה לְכָל בְּאֵי עוֹלָם אֵיךְ נִהְיִיתָ פְּזֹאת
פֹּה תִשְׁמְעוּ עַל מַעֲשֵׂי נְאוּף וְרֵצַח וְזִמָּה
עַל דֵּין פֶּרֶת וְהֶרֶג בְּאֶקְרָאִי,
עַל הַסֵּתֶה לְרֵצַח בְּעֶרְמָה וּמְדִיחֵי נֶקֶם
וְלִבְסוּף עַל קֶשֶׁר שֶׁהוֹפֵר וְשֶׁבַּ בְּרֵאשׁ קוֹשְׁרָיו.
כֹּל זֹאת יֵשׁ בְּכֹחֵי לֹמֵר לָכֵם, בְּאֶמִּינָה.

בארבע עשרה השנים האחרונות לימד כרמי בהיברו יוניון קולג'. שלוש שנים מתוכן כבר היה חולה מאוד. ראיתי אותו בתקופה שבה נלחם מלחמה אבודה ואמיצה מאוד בסרטן, בלי מילה אחת של תלונה. הוא אהב שקראנו לו קוד'אק, אהב את ההומור השחור סביבו, אבל בשיר מן האחרונים כתב:

לָאט לָאט אֲנִי הוֹפֵף לְנֶשֶׁר.
עֲטֶרֶת רֵאשִׁי נוֹפֶלֶת.

וגם כאן שמר על ההדרה, נסע עד שלא יכול לנסוע, לימד עד שלא יכול היה ללמד, עד שבוע ימים לפני מותו. שמירה שלא תיאמן על צלם אנוש.

כרמי נבחר לאקדמיה בזכות ולא בחסד, כי מקומו היה כאן בלי שום ספק. אבל בחרנו בו מאוחר מדי; פעם אחת או פעמיים ישב כאן ולא יסף.

מה חשוב קולו של כרמי בימים אלה, ימים שבהם אנשים שכחו שמונים אחוז מהעברית ואז התחילו להתלונן שהעברית דלה; ימים שנשמעת בהם הטענה כי צריך לקרב את הספרות אל הקורא, ולא חלילה שהקורא יתכבד ויגיע אל הספרות; ימים של 'רייטינג' ו'טוק שואו' והחשיפה וההופעה בציבור, כי אחרת מי יקרא?

דרך אגב, שאלתי פעם את אשתו לילך אם כרמי השתמש במחשב, והיא השיבה: "כן, לתלות עליו מכנסיים".

עכשיו אנחנו חשים עד כמה מתערבכות בעניינינו של כרמי המילים הפסד והספד. כרמי בוודאי היה לוקח עט ושם גרשיים ואומר פס"ד - פסק דין. וזה שירו האחרון, ושמו 'טריוולט פגום':

וְשׁוֹב נְדַרְתִּי לֹא לְכַתֵּב שִׁירִים,
וְלֹא לְהַתְגַּרְד מִוֶּל פְּנֵי רְעִי
הַהִפְרָה הַמְקַקְרָת דְּוִי וּמִתְפַּוֶּרֶת בְּמַלְיָם שֶׁל דְּוִי
הַגּוֹף הַמְיֻסָּר שֶׁר אֲלֵי אֵל מַעְלֹת קְדוֹשִׁים וְטְהוֹרִים
כָּל אֵלֶּה כָּבֵר הָיוּ לִי לְזָרִים.
לְכֵן נְדַרְתִּי לֹא לְכַתֵּב שִׁירִים
וְלֹא לְהַתְגַּרְד מִוֶּל פְּנֵי רְעִי.

ג. ועדה לבחירת חברים חדשים לאקדמיה

מ' בר-אשר: אני מבקש להודיע כי הישיבה הבאה תהיה ישיבת בחירות, והיא תתקיים ביום שני ב' בטבת (25 בדצמבר 1995). אני מבקש מן המליאה לאשר את הוועדה לבדיקת סגולותיהם של החברים בהרכב הזה: אברהם טל - יושב ראש; יהושע בלאו, שולמית הראבן, דוד טנא ומנחם צבי קדרי.

ש' הראבן: אני יוצאת לחוץ לארץ בתקופה זו, ולא אוכל להיות חברה בוועדה.

מ' בר-אשר: אם כך ישתתף בה אהרן אמיר. הצעות למועמדים לחברות באקדמיה צריכות להיות חתומות בידי שלושה חברים, ואת ההצעות יש להגיש עד יום חמישי בעוד שבועיים ומחצה. זהו תנאי ראשון לדיון. לבד מזאת אנחנו מבקשים מהחברים ללוות את הצעותיהם במכתב קצר של נימוקים, ובכל תוספת חומר שיתבקשו.

א' יבין: האם חברים-יועצים משתתפים בישיבת הבחירה?

מ' בר-אשר: לא, החברים-היועצים יכולים להיות מועמדים להיבחר כחברים מלאים, אך אינם משתתפים בישיבת הבחירות.

בישיבת הבחירות האחרונה של האקדמיה (ישיבה רכ"א) היה דיון עקרוני על דרכי הבחירה. אחד ההיסקים החשובים שלמדתי מאותה ישיבה הוא להרחיב את הוועדה לחמישה אנשים, כדי שלא יעמדו המציעים מול הוועדה, שלושה מול שלושה. לפי התקנון, הנשיא יכול להיות חבר בכל ועדה, ולכן אפשר לומר שבוועדה יש שישה אנשים.

בישיבה הנזכרת הבטחתי שכל ההשגות שנאמרו באותה ישיבה לא נאמרו בחלל הריק, ויובאו בחשבון. אנחנו נתמודד עם כל מה ששמענו. אבל ברור הוא שכבר עלינו

על מסלול שהוועדה בודקת את סגולותיהם של החברים ומחווה דעה בצורה נמרצת, לפעמים במילים ולפעמים בשתיקה.

אני מבקש אפוא מן המליאה לאשר את הרכב הוועדה.

אושר הרכב הוועדה לבחינת סגולות המועמדים לחברות: אברהם טל (יו"ר), אהרן אמיר, יהושע בלאו, דוד טנא ומנחם צבי קדרי.

ד. מילים בשימוש כללי

מ' בר-אשר: נדון היום במילים בשימוש כללי, על פי ההודעה למליאה של הוועדה למילים בשימוש כללי. הוועדה מציעה לפנינו אחת עשרה מילים. בכמה מקומות באות גם הצעות מיעוט, ומתוך הניסיון אנו יודעים כי הצעות המיעוט באות לפעמים מיו"ר הוועדה, וגם את זה אנחנו מקבלים ומכבדים.

הוועדה למילים בשימוש כללי - הודעה למליאה

המילים האלה נתקבלו בישיבותיה האחרונות של הוועדה, והן מובאות לדיון ולאישור בישיבת המליאה:

1. מְדְרוֹג - rating (זו המילה שבחר בה גם איגוד המפרסמים)
2. מְדֻקְקֵל - people-meter (מכשיר המחובר למקלט הטלוויזיה ומודד את מספר הצופים בתכנית)
3. הַדְרָה - dignity (הצעת מיעוט: מוֹקְרָה)
4. גְּלָגְלִיּוֹת לְחֵב - roller-blades
5. גְּלָגְלִיּוֹת - skateboard
6. פּוֹרְטָן - מתקן למטבעות בשימוש נהג האוטובוס (הצעת מיעוט: מְפָרֵט)
7. תְּנֹרֹן אֶפֶיָה (ובקיצור: תְּנֹרֹן) - toaster-oven
8. כֶּף סָנוֹן; הצעת מיעוט: סְנִיָן (כף מחוררת, מיועדת, למשל, להוצאת חמוצים מכלי גדול)
9. מְסִדֵר אֶלְקָטְרוֹנִי - מכשיר המסדיר את התור במקומות ציבוריים
10. מְנַגֵּל (במלרע) - שם עברי למנגל (מלעיל) (הצעת מיעוט: לא לקבוע מונח עברי)
11. מְחֻשְׁבָּאי - מדען העוסק בתחום מדעי המחשב

מ' בר-אשר: אני מבקש שהדיון ייפתח בארבע המילים הראשונות בלבד. כלומר, יש להתייחס להצעות האלה: מְדְרוֹג, מְדֻקְקֵל, הַדְרָה - וחלופתה מוֹקְרָה, גְּלָגְלִיּוֹת לְחֵב. אני רוצה לומר: אין דעתי נוחה מן הנטייה ל'שלפנות', היינו שחברים מציעים במליאה הצעות העולות על דעתם בזמן הדיון ולא נדונו בוועדה. אם תעלה הצעה כזאת, היא תועבר לדיון בוועדה, ולא נקבל אותה אלא אם כן תהיה מבדיקה במיוחד.

מ"צ קדרי: המילה מְדְרוֹג אינה נראית לי, מפני שהיא מתבססת על יצירת שורש תנייני, שהמ"ם של המשקל הופכת חלק ממנו בשם ממשקל קטול. אפשר לשנות קצת, ולקבוע מְדְרָג במקום מְדְרוֹג.

א' אבנר: המילה כבר תפוסה. מִךְרַג זה היררכייה.

מ"צ קדרי: אם כך, אין לי הצעה טובה יותר.

א' טריינין: במקום גִּלְגִּלִּיּוֹת לֶהֱב, אפשר למצוא מילה אחת, כגון גִּלְגִּלֶּהֱב.

א' אבנר: יש לי שתי הערות. המילה מִךְרַג התקבלה בוועדה, לא מפני שהיא התאהבה בה, אלא מכיוון שזו המילה שהתחדשה בבית מדרשם של הפרסומאים. מוטב שנקבל מילה הגזורה משורש תנייני ולכן איננה מלהיכה אותנו, משנקבל מילה אחרת שתנוח בשלום על משכבה במילון, ואיש לא יאמר אותה. לכן אם אין כאן עניין שהוא בבחינת טרפה ופטול איום ונורא - מה שהתקבל באיזה מקום ורווח במידה רבה מקובל גם עלינו.

לגבי ההצעה גִּלְגִּלֶּהֱב - יש קושי להטות מילה כזאת ולגזור ממנה צורת רבים. אינני בטוח אם השילובים האלה, שהיו חביבים מאוד בזמנם כשבועון העולם הזה, הם רעיון מצוין כל כך.

ג' גולדנברג: מה הן אותן גלגליות להב?

א' אבנר: יש מומחים גדולים ממני לעניין זה, אני ראיתי צילום של המכשיר. זה מין פיתוח של סקטים, אך שלא כמו בגלגליות הרגילות שהיו בהן ארבעה גלגלים במבנה מלבני, כאן הגלגלים הם בטור אחד כמו מחלקי קרח.

א' אמיר: אני חושב שהמונח המתאים לציין rating הוא דְרוּג ולא מְרוּג. דעתם של הפרסומאים פורסמה ברבים רק לפני ימים ספורים, ביום 16 בנובמבר. דבר אחר הוא הַךְרָה. אני חושב שהדיגיטי היא לא עד כדי כך הדורה שהיא צריכה הדרה... אני נוהג להשתמש בביטויים עבריים פשוטים כמו הכרת ערך או כבוד עצמי. המילה הַךְרָה שמורה למילי תועפות הדר, היא מילה נשגבת. גם לגבי גלגליות אינני מרוצה מן החידוש. אני חושב שעם כל השינוי שיש בלהבים הנוראים האלה, אפשר להשאיר את השם גלגליות במקומו, והשומע יבין כמה מדובר. למעשה, הכלי החדש הזה עקר את הגלגליות הישנות שהכרנו.

ש' הראבן: מקורה של המילה דיגיטי, בעצם, במילה הלטינית dignis, 'להיות ראוי'. אבל לא זאת הכוונה בשימושה היום. לי נראית מאוד המילה הַךְרָה. כבוד עצמי הוא באנגלית self-respect, וזה כבר משהו אחר לגמרי. מי שיש לו כבוד עצמי מן הסתם יש לו גם מידה של הדרה; אבל לא בהכרח להפך. אשר לגלגליות, אני מצטרפת למה שאמר אהרן אמיר, להשאיר את המילה גלגליות ולשכוח את הלהב. מה שיש לנו כאן הוא תרגום מסורבל, וממילא לא ישתמשו בו. מוטב שיישאר גלגליות.

ש' אירמאי: ארבע המילים המוצעות הן בסדר, ואני רוצה להשיב לשתיים מן הטענות ששמענו: המילה גִּלְגֵּלָה תפוסה; זה סוג מסוים של גלגל קטן הנמצא במנגנונים מסוימים במכונות. המונח הזה אושר כבר בשנת 1946 בוועד הלשון, ואסור להתעלם ממנו.

חברי האקדמיה אולי אינם מכירים מונחים אלה; אבל אלה מונחים שכבר התאזרחו ונכנסו להוראה בבתי ספר מקצועיים. גם הנוער משתמש בהם, בבתי הספר המקצועיים. הגלגליות הרגילות (סקטים) משמשות גם היום, אבל כעת באפנה סוג חדש של גלגליות. כשנכנס לשימוש סוג חדש אין יוצרים מילה חדשה, ואין משתמשים במונח הכללי, אלא מוסיפים לו איזה תואר כדי שיבחינו בינו ובין המכשיר הישן. מפאת הדמיון של המכשיר הנדון למחליקי קרח שיש להם להב, הציעו את ההצעה גִּלְגֵּלִיּוֹת לְהַב, ואני חושב שההצעה טובה.

ועוד הערה: בפרקי מכוונות יש גם גִּלְגֵּלָה וגם גִּלְגֵּלִית וגם גִּלְגָּל; כל אחד מהם מתאר דבר מה אחר. לכן לא לערבב את היוצרות.

ע' אורנן: אני רוצה להתייחס לטיעונו של הא' קדרי נגד מְדְרוּג, הנגזר משורש תנייני. אני חושב שזהו חידוש ברוח חידושי הלשון העברית; אין שום טעם להימנע מחידוש כזה, כשיש לנו כל כך הרבה מילים יפות וטובות כמו מְרַפֵּז, מְסַפֵּר ומְחַשֵּׁב. בבית הספרים הלאומי משתמשים במונח מְפִתּוּחַ, ומשמעותו של כל מונח מאלה שונה מזו של השורש הקודם. כל השאלה של שורש משני או לא משני שייכת לדיאכרוניה; עם כל הכבוד לעיסוק הזה, המילה מְדְרוּג היא היום בעלת השורש מדר"ג, ואחת היא מניין הוא נובע. לכן אני חושב שגזירת שמות בעלי שורש משני היא דרך טובה מאוד לחידושי לשון. כן ירבו. יצירה בדרך דינמית זו תאפשר לנו להעשיר את לשוננו במונחים שמקורם עברי, והם עשויים כהלכה.

אשר למונחים האחרים: גלגליות להב זה מונח מצוי, בתנאי שנבהיר שמותר לקצר את הצירוף הזה ולומר גִּלְגֵּלִיּוֹת. מדרך הטבע, כאשר יש מונח המורכב משתי מילים יש ברחוב נטייה להשתמש בראשונה.

מ' בר-אשר: משתמשים באחת מן המילים, לאו דווקא בראשונה.

ע' אורנן: אי אפשר לקרוא לעיר לציון במקום ראשון, זה לא ילך... עתיד הגלגליות תלוי בבני הנוער: אם המודל החדש הזה יצליח, ייתכן שהדגם הקודם של ארבעת הגלגלים מארבעה צדדים ייעלם מן העולם, ואז יוכלו לדבר על גלגליות סתם. מי שירצה לדייק יאמר גִּלְגֵּלִיּוֹת לְהַב. לכן זה מונח מצוי.

א' אלדר: אולי מישהו מחברי הוועדה יסביר מדוע בחרו במונח מְדְרָקָה, ולא ישתמש במונח הסביר יותר לאוּזוֹן, מְדְרָפִיָה, או מְדְרָפִי (מונח מס' 2). הערה נוספת: האם המילה הַדְרָה באה לדחות מפניה את הדרת פנים ואת הדרת כבוד? למה הוכרחו לומר הַדְרָה? ועוד הערה לעניין משקלה של המילה: מניין לכם שהמשקל הוא הַדְרָה ולא הִדְרָה?

בעניין הגלגליות צריך לחשוב על קהל הצרכנים. זו קבוצה מוגדרת מן האוכלוסייה, ואני חושב שלרובם המונח גלגליות להב יהיה סתום, כי משמעות המילה להב אינה ברורה בהקשר הזה. המונח גלגליות טור אולי יהיה מובן יותר. מה שמייחד את הסוג הזה של גלגליות הוא המבנה המיוחד של הגלגלים שכולם בטור אחד, בניגוד לגלגליות הרגילות שבהם הגלגלים סדורים בשני טורים. זה המיוחד בגלגליות האלה, ולא הלהב.

א' מגד: במקום מד־קָהֶל, הנראה לי מסורבל מאוד וחסר חן, אולי נקבע נצפֶר, מן השורש צ-פ-ר, כמו "ויצפר מהר הגלעד" (שופטים ז, ג). תהיה במונח הזה משמעות של צפייה וגם של הקהל הנצפה באמצעות המכשיר.

א' אבנר: דעתי לעניין מדרוג הייתה שיש לנו מילה ל־rating והיא דְרוּג, ולמה לחדש. אלא מאי? אנשי המקצוע אינם מקבלים את הטענה שדרוג מבטא את העניין, והתוצאה הייתה שהכול אמרו rating. אם נתעקש ונאמר "לא כי!", ברור שיוסיפו לומר rating. לפיכך אני מעדיף שנחדש מילה קצת פחות אלגנטית, אבל שיקבלו אותה. אשר למונח מד־קָהֶל - יש לו אולי פחות חן מאשר ההצעה שהציע הא' מגד, אבל יש לו יתרון אחר: הוא שקוף.

א' טריינין: ההצעה השקופה ביותר היא מד־צָפִיָה.

א' אבנר: בין מד־קָהֶל לבין מד־צָפִיָה אין הבדל גדול, ושניהם ייתכנו. אולי בדבר אחד מד־קָהֶל מדויק יותר: מד קהל מונה את מספר הצופים, ואילו מד צפייה יכול להתייחס גם למשך הצפייה.

קריאה: אם כך אפשר לקבוע מד־צופים.

מ' בראשר: במד־צופים הדל"ת תיעלם, וישמעו מצופים.

א' אבנר: לדעתי אין בין מד־קָהֶל למד־צופים אלא הבדל תלוי בטעם. לעניין הדרה: המונח הדרה איננו בא במקום הדרת קודש. אין זה מקרה שהביטוי הדרת קודש לא השיל מעולם את ה'קודש', והביטוי הדרת פנים לא השיל מעולם את ה'פנים'.

הסיבה שלא קיבלנו את ההצעה היפה מוקרה הייתה שהוקרה תלויה בזולת, ואילו dignity זה מה שקורן מתוך האדם עצמו, בין שמוקרים ובין שלא. מזמן שקיקרו דיבר על "שלווה עם הדרה" (cum dignitate otium), המילה הזאת חסרה בעברית; הביטויים 'כבוד עצמי' ו'הכרת ערך' אינם מביעים זאת בדיוק.

בעניין הגלגליות יש לי הצעה שתספק את המסתייגים: אני מציע להקיף בסוגריים את המילה להב. כל זמן שיהיו שני מיני גלגליות וחשוב להבחין ביניהם יאמרו את המילה להב; אם הסוג הזה באמת ינצח ולא יהיו גלגליות אחרות יישארו גלגליות.

מ"צ קדרי: למה לא נאמר מונה-קהל במקום מדרג-קהל? הלוא מדובר במניית הצופים.

ג' גולדנברג: אני מבין שהמכשיר מורכב על מכשיר הטלוויזיה ומונה את הצופים כשכל איש יושב בביתו ולא כשהם יושבים כולם באותו מקום. שאלתי היא אם השם קהל מתאים לאנשים שלא התקהלו למקום אחד.

מ' בר-אשר: הטענה נכונה. כמובן, אפשר לדבר על קהל באופן מופשט; השאלה אם הדבר רצוי במכשיר שהמיוחד בו שהוא מונה את הצופים דווקא כשהם איש איש בביתו.

ג' גולדנברג: יש מכשיר משוכלל פחות, שרק רושם מתי מקלט הטלוויזיה פועל. המכשיר שאנו עוסקים בו משוכלל יותר, והוא מביא בחשבון את מספר הנפשות בחדר שמקלט הטלוויזיה נמצא בו.

ש' אירמאי: לפי מיטב זיכרוני המילה מדרוג כבר אושרה באקדמיה במשמעות מוחשית: 'עשיית מדרגות חקלאיות באזור הררי'. אמנם אין הדבר מונע שימוש מושאל במילה במשמעות אחרת, כי אין סתירה בין שתי המשמעויות. לגבי גלגליות להב, יש להתחשב בצד המסחרי של העניין. בקטלוג מסחרי באים פריטים שונים, ולכל פריט יש שם מיוחד, והוא מלווה בדרך כלל בציוור. אי אפשר לתת שם אחד לשני פריטים שונים, ויש הכרח להוסיף לכל אחד מהם שם לוואי. את שם הלוואי הזה מותר לשים בסוגריים, ומשמעות הדבר היא שאפשר להשמיטו כשאינן חשש לטעות.

בנוגע להצעה מדרג-קהל, אני מסכים שזה לא מד אלא מונה. המכשיר הזה מונה בני אדם, במספרים שלמים: אחד, שניים, שלושה וכו', ואילו מד יכול למדוד גם שברים. ומדוע לא צופים? מפני שהמכשיר הזה אינו חייב לשמש רק למניין צופי טלוויזיה. באנייה מפורסמת בארצות הברית הותקן מכשיר דומה כדי למנות את האנשים הנכנסים לאנייה. לכן יש צורך בשם כללי, כמו קהל או אדם.

א' אבנר: לשימוש הזה המכשיר יהיה אחר לגמרי.

א' טל: המונח הראוי ביותר ל-rating הוא שְעוּר. אבל אינני מציע לבחור בו, מכיוון שלחוגי הפרסומאים שהמציאו להם את מדרוג לא חשוב התוכן של המילה. חשוב להם שייקבע מונח מפתיע, ובלשונם 'לוקח את העין'. אם יוכלו להפתיע את הבורגנים (épater le bourgeois) הם עשו את שלהם. לכן אני מציע לא להיגרר אחרי ה'ברנז'ה' ולא לקבוע שום מונח עברי. נשאר את המילה הלועזית ולא נתערב.

מ' בר-אשר: אילו הזדרזנו והצענו מונח לפני שצמח מדרוג יכול להיות שהיינו צולחים. הייתה בקשה כזאת לפני שנה וחצי.

ג' בירנבאום: עכשיו בוודאי תהיה זו טעות להילחם באיגוד המפרסמים.

א' טל: אני שמח מאוד למונח הַדְרָה, אם כי התוספת הזאת הוציאה אותה מכלל החרוז: לא נוכל לייחס את זה להוד וכבוד, ודאי לא לדם ויזע וכיוצא באלה. רציתי לומר מילה על גַלְגְלִיּוֹת לְהַב, ולהרגיע את מי שחושש שהמילה כבר תפוסה. אני מכיר מעט מאוד מילים בעברית שאינן תפוסות לְמִשְׁהוּ; תמיד אפשר לתת תוכן חדש למילה, ובמיוחד כשהיקף התפוצה של השם הזה הוא אחר לגמרי. נהגנו כך בעשרות מונחים.

צודקים החברים האומרים שהאסוציאציה של להב היא מחוץ לכל דמיון עממי.

ד' טנא: הציעו פה מִדְ-צְפִיָּה ומוֹנֵה צְפִיָּה. אני מעדיף את ההצעה מוֹנֵה צְפִיָּה, מטעם של נועם הצליל. במונח מִדְ-צְפִיָּה באים שלושה עיצורים בלי מחיצה ווקלית, וזה קשה. למה לנו להעמיד מילה לא נעימה לאוזן? מוטב שנקבע מוֹנֵה צְפִיָּה.

א' טריינין: המילה מְדְרוּג נראית לי הולמת לחלוטין, כי המילה דְרוּג משמשת לדברים אחרים, כגון דירוג המהנדסים ודירוג החשמלאים. ההצעה מִדְ-צְפִיָּה נראית לי ביותר; מִדְ היא תחילית לכל מיני מכשירי מדידה, וברור לכול שאין מודדים את מספר השעות שצופים אלא את מספר האנשים הצופים. ההרגשה שלי שהמילה הזאת עשויה להיקלט. גם המילה הַדְרָה נראית לי ראויה.

אני חוזר לַגְלְגְלִיּוֹת לְהַב, ומציע לקרוא להן גַלְגְלֵהַב במילה אחת, ובדרך כלל ישתמשו בצורת הרבים: גַלְגְלֵהַבִּים. צריך לקבוע מילה מיוחדת לסוג הזה של גלגליות; הרי לא די לומר 'מין פרח' לכל הפרחים בעולם, אלא באו ונתנו לכל פרח ופרח את שמו.

א' שמעוני: המכשיר שמציעים לקרוא לו מִדְ-קָהָל איננו סופר אנשים. לפי מה שהוסבר כאן, המכשיר מודד גודל שהוא מכפלה: אנשים כפול הזמן שבו הם צופים. אין פה מנייה ביחידות שלמות, ולכן ראוי לקרוא למכשיר דווקא מד ולא מונה. עם זאת אני מסכים שיש קושי פונטי ברצף העיצורים במילה מִדְ-צְפִיָּה.

ע' אורנן: מילון אבן-שושן מביא את המילה מְדְרוּג, והגדרתה שם: 'עשיית מדרגות, בניית טרסות'. גם במילון של כנעני דבר דומה: 'עשיית מדרגות בהרים לשם עיבוד האדמה. היו שיטות מפותחות מאוד לכינוס מים ולאגירתם ולמדרוג הקרקע לשם מניעת הצפתה'.

מה אתם מתנפלים על מילה כזאת? היא קיימת בעברית. האקדמיה רוצה למחוק אותה מהמילון?

מ' בראשור: למה לך להשתמש במילה טעונה, "מתנפלים"? היה אדם אחד או שניים שהשיגו, לא התנפלו.

אני דווקא בעד מילה כזאת, כי היא עתידה להיפלט מהר. ועד הלשון והאקדמיה אישרו מילים רבות שנפלטו זה מכבר. איני רואה אסון בחידוש מילים למושגים אפנתיים. ואם יתברר שהמילה קיימת, היא בוודאי מילה טובה.

ז' בן-חיים: כל אימת שאין אוצר המילים העברי מספיק לנו ואנחנו נזקקים ליצור מילה חדשה, אנחנו בודקים מה המצב בלשונות אחרות. אנגלית היא הלשון המכרעת, המשפיעה לא רק עלינו אלא על לשונות גדולות משלנו. אין ספק בזה, ואין בכך שום בושה ושום רע. אבל בכל זאת, האם לא כדאי שהמזכירות או הוועדה יספקו לנו, וגם לעצמם, את המידע כיצד מביעים אותו עניין או אותה תופעה עוד בשתי לשונות תרבות חשובות, למשל בצרפתית ובגרמנית?

מ' בר-אשר: גם הצרפתים אומרים רייטינג.

ז' בן-חיים: בסדר, כדאי לדעת את זה. ונקודה נוספת: אפשר לגוון קצת יותר. חבר שרוצה ליצור יצירה חדשה בתוך אוצר המילים כדאי שידע שיש דרכים שונות ליצירה, ולא רק דרך אחת שיטתית.

י' פליקס: אני רוצה להסתייג מן ההצעה מדרוג. השתמשתי במילה הזאת בתחום החקלאות מאות פעמים. אמנם החקלאות היא במצב לא כל כך טוב היום, אבל בכל זאת עדיין זקוקים למילה הזאת. במקום מדרקהל או מדרצפיה, שמא אציע מדרצפי.

מ' בר-אשר: למילה צָפִי יש משמעות אחרת; צָפִי הוא תחזית. רוב הדברים שיכולתי לומר כבר נאמרו, אבל אני רוצה להוסיף דבר אחד: בעניין הזה של מדרוג יש לפי דעתי קריאת תיגר על חלק מהעבודה שלנו. אנחנו חושבים שהאקדמיה לא צריכה למהר, וצריכה ללכת בדרכים שלה. אבל האקדמיה לא מעט פעמים התקפלה: היא ויתרה בעניין יישום וויתרה בעניין מתוסכל, מכיוון שלא הבינה כי יש שצריך להיענות לדרישות מן הציבור ולחפש מילה עברית מתאימה. אילו נהגנו כך, אני משוכנע שחלק מהמילים שנדחו היו מתקבלות, כמו שקרה לעיצומים ולמילים אחרות שבאו בזמן.

יש עדויות בכתב שהמילה מדרוג כתרגום של rating משמשת. אני מציע שנקבל את המילה הזאת או שנשאיר רייטינג, ולא נעשה מעצמנו צחוק. אנחנו ניגשים להצבעה. למונח הראשון, rating, יש שתי הצעות, מדרוג ודרוג, ואפשרות שלישית להשאיר את המילה כמות שהיא.

א' אמיר: אני מבקש מילה לסדר לפני ההצבעה: אנו יוצאים מתוך ההנחה שהואיל ומילה מסוימת השתרשה ב'ברנז'ה' לא יועיל אם נחליט אחרת. אבל יש לנו כאן סוללה שלמה של יועצי לשון בטלוויזיה וברדיו, בערוצים למיניהם. אם ערב אחד יודיעו שהאקדמיה החליטה כך וכך, אני משוכנע שהברנז'ה עצמה תתקפל ותקבל את ההחלטה. הבה ננסה את זה.

מ' בראשר: כשכך קורה זה דבר יפה. אם כן, שמענו דברי חיזוקין להעדפת דרוג. עכשיו אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

- 16 - בעד מדרוג
- 4 - בעד דרוג
- 1 - בעד ההצעה שלא לקבוע מונח

נתקבלה המילה מדרוג (rating).

מ' בראשר: למונח השני היה שלל הצעות. שתי ההצעות העיקריות הקשורות בצירוף שמרכיבו הראשון הוא מד הן מדרקָהֶל ומדר־צִפְיָה. היו שהעדיפו צירוף שמרכיבו הראשון מונה: מוֹנֵה צִפְיָה או מוֹנֵה צוֹפִים.

א' אבנר: הבחירה בין מד למונה תלויה במה שיבוא אחר כך: אם אנו פותחים במד, יכול לבוא אחר כך או שם מופשט או שם קיבוץ. אם אנחנו רוצים שיבוא שם של יחידים - צופים או משהו דומה לזה - צריך לומר מונה.

מ' בראשר: אם כן שלוש הצעות יש כאן: מדר־קָהֶל, מדר־צִפְיָה ומוֹנֵה צוֹפִים. רשומה לפניי גם הצעתו של הא' מגד, מצָפֵר.

א' מגד: אני מסיר את הצעתי.

הצבעה

- 8 - בעד מדר־קָהֶל
- 12 - בעד מדר־צִפְיָה
- 2 - בעד מוֹנֵה צוֹפִים

נתקבל המונח מדר־צִפְיָה (people-meter).

מ' בראשר: הגענו למילה הדרָה. לא הייתה שום תמיכה בהצעת המיעוט מוקָרה, אבל כיוון שהוועדה הביאה אותה היא עומדת להצבעה. כנגד זה שמענו את הצעתו של הא' אמיר לא לקבוע מונח, ולהסתפק בביטויים קרובים כמו הכרת ערך.

הצבעה

בעד הצעת הוועדה, הדרָה - רוב גדול

התקבלה המילה הדרָה (dignity).

מ' בר-אשר: הגענו אל הגלגליות. כאן היו כמה הצעות: יש הצעה המתפצלת לכמה פנים - גלגליות להב, גלגליות בלבד, או שהמילה להב תבוא בסוגריים; יש הצעה נוספת לצרף את המילים ולקבוע גלגלית להב וברבים גלגליתים; והצעה אחרונה היא גלגליות טור. נכריע תחילה בין גוש ההצעות שהמרכיב השני שבהן הוא להב, ובין ההצעה שהמרכיב הזה יהיה טור. ההצבעה היא, כמובן, בהנחה שיהיה מרכיב שני בשם שיתקבל.

הצבעה

- בעד ההצעה שהסומך יהיה להב - 13
- בעד ההצעה שהסומך יהיה טור - 6

מ' בר-אשר: אני מעמיד עתה להצבעה שלוש אפשרויות: גלגליות להב, בסוגריים או בלי סוגריים; גלגליות; גלגלית.

הצבעה

- בעד הצעת הוועדה, גלגליות להב - 15
- בעד ההצעה גלגליות - 5
- בעד ההצעה גלגלית - 1

התקבלה ההצעה גלגליות להב (roller-blades).

מ' בר-אשר: הדיון נפתח עכשיו ברביעייה הבאה: גלגלית, פורטון, תנורון אפיה וכף סגון. לתנורון אפיה יש חלופה מקוצרת, תנורון, וכנגד ההצעה פך סגון יש הצעת מיעוט: סנסן.

ש' הראבן: כאדם המשתמש בכף מחוררת יום יום, אינני מבינה למה צריך לשנות את המונח הזה. לכף הזאת יש שימושים רבים, לא רק לסינון. השם פך מחוררת מקובל, ואין שום סיבה לשנות אותו.

ג' גולדנברג: באשר לכף אני מסכים עם הגב' הראבן, מפני שהכף הזאת משמשת לדברים שבעיקרם אינם סינון. אשר לתנורון אפיה, אני ממליץ למשתמשים במכשיר הזה לעשות בו דברים שונים, אבל לא לנסות לאפות בו. דווקא לאפיה הוא איננו מתאים... השם תנורון טוב דיו. למה צריך להדביק לו דווקא את השימוש שאינו מתאים לו?

מ"צ קדרי: גם אני תמהתי אם באמת אופים בתנור הזה. הכוונה היא לתנור שהוא גם מצנן, ואפשר לכוונתו תנור מצנן.

ג' בירנבאום: האקדמיה הבדילה במונחיה בין צנים ובין לחם קלוי, והדבר פורסם

לציבור בלמד לשונך (דפים ס, קא). toast הוא לְחֵם קְלוּי ולא צָנִים, והמכשיר הוא מְקֻלָּה ולא מְצַנֵּם. כך אנו מורים כבר שנים רבות.

י' רצהבי: המונח גְּלִישָׁת איננו מבטא את המכשיר ולא את הפעולה. עדיף המונח מְקֻלָּיִים, שיש בו משמעות של החלקה והוא בנוי בצורת הזוגי. אשר לתַנּוּרוֹן, אני מצטרף להצעה להשמיט את המילה אֶפֶיָה. הצעת המיעוט לקבוע סְנֶסֶן במקום פֶּן סְנוֹן צריך לבטלה לגמרי; סְנֶסֶן משמעו אשכול או ענף. צורת הרבים באה במקרא (אחזה בסנסניו - שיה"ש ז, ט), וצורת היחיד מצויה בפיוט, כגון "סְנֶסֶן ליאיר" בפיוטו של יהודה הלוי לשבת זכור, "אדון חסדך" (שירי הקודש לריה"ל, מהד' דב ירדן, ירושלים תשל"ח, עמ' 264). אני מציע ליצור שם חדש מן השורש סנ"ן: מְסַנֵּה, כמו מְגַלָּה ומְסַלָּה.

א' אלדר: אני מבקש לשמוע מחברי הוועדה אם היו הצעות נוספות ל-skateboard מלבר גְּלִישָׁת.

אשר למונח פּוֹרְטָן, אילו הייתי שומע את המילה לראשונה הייתי חושב שפּוֹרְטָן הוא האיש הפורט את המטבעות, ולא המכשיר. המונח מְפָרֵט מתאים יותר לציון המכשיר. גם אני מצטרף לתומכים בקביעת המונח תַנּוּרוֹן, בהשמטת המילה אֶפֶיָה.

מ' בראשר: אני מבקש מהגב' זמלי שתחכים אותנו בענין הגְּלִישָׁת. מהו המושג ומדוע הוצע לכנותו כך?

מ' זמלי: המילה בנויה מן המילים גְּלִיגֵל וְגִלְשֵׁ. אני חושבת שזו הצעה מלפני שנים, והיא נוהגת כבר הרבה שנים בתרגום שבסרטי טלוויזיה.

ש' אירמאי: במילון למונחי מטבח של האקדמיה יש מונח לציון כף מחוררת שמוציאים בה את הקצף העולה על פני המזון. היא נקראת מְקַפָּה. באותה כף אפשר גם להוציא דברים מתוך המרק. אינני מתנגד למונחים פֶּן מְחוֹרְרָת או פֶּן סְנוֹן, אבל כשיש מונח הקיים כמה עשרות שנים, צריך לבדוק אם אינו מתאים ולבטל אותו לפני שקובעים מונח חדש. בעניין תַנּוּרוֹן, גם אני בעד הקיצור תַנּוּרוֹן, בלי אֶפֶיָה.

ע' אורנן: יש הבדל בין הכף שאנו דנים בה ובין מְקַפָּה. במְקַפָּה מסירים את הקצף מן המרק, ובשביל זה אין הכרח שיהיו חורים בכף. בדרך כלל אפשר לקבוע שם לכלי כלשהו על פי תפקידו או על פי צורתו. במקרה הזה מוטב לקבוע פֶּן מְחוֹרְרָת על פי צורתו של המכשיר. ישתמשו בה לכל שימוש שהוא.

המילה תַנּוּרוֹן משמעה תנור קטן, ולא דווקא toaster-oven. מוטב לקבוע מונח ובו המילה תנור בתוספת של סומך, כגון מְקַלָּה או מְצַנֵּם. לדעתי תַנּוּר מְצַנֵּם הוא מונח מצוין.

י' פליקס: אתייחס רק לעניין סנסן: נאמר פה כי סנסן הוא ענף או אשכול, ואין זה מדויק: סנסן הוא הענף הקטן שהפרי קשור בו למכבר. חז"ל אמרו "סנסנים לכבירה", ונראה שמהחוטמים האלה, שבקצה כל אחד יש תמר, היו עושים כברה. אולי הקשר בין כברה לסינון הוא שעמד ביסוד ההצעה לקרוא לכף הסינון סנסן. אבל בכל זאת נראה לי שאין המילה מתאימה, שהרי אין לכלי הזה כל קשר עם הסנסן של התמר.

א' טל: אני רוצה להבהיר משהו בנוגע לאותו תנור שיש הצעות להוסיף לו מצננים. toaster-oven הוא שני מכשירים במכשיר אחד: הוא אופה והוא גם קולה, החלק הקולה הוא מבחור.

אני תומך בהצעתו של הא' גולדנברג לקרוא לזה תנורון, בלי אפייה; תנורון אפייה מזכיר לי תפוחי עץ.

אשר לכף שאנחנו מדברים עליה, המשתמש בה מעוניין במה שהיא קולטת, ולא במה שהיא פולטת. לכן סינון אינו מונח טוב, כי בסינון אנחנו מעוניינים במה שנפלט. אולי נקרא לזה משארת או משהו כזה.

ז' בן-חיים: אולי משארת.

י' מנצור: לגבי toaster הכול מסכימים שקוראים לו מקלה. סוג אחד שלו יש בו גם oven, ועל כן זה ראוי לקרוא לו מקלה תנור או מקלה אפייה. אם אומרים רק תנורון, מתעלמים מן המשמעות של toaster.

ז' בן-חיים: את המילה מקפה קבעו מומחים לכישול. משתמשים בה להסיר את הקופי, כלומר את הזוהמה שעל גבי המרק. מקפים ומסירים את הקופי הזה באמצעות המקפה. המונח הזה אינו מתאים לכף שאנו דנים בה.

ר' גדיש: הוועדה למילים בשימוש כללי הציעה את השם תנורון אפייה משתי סיבות. הגיעו למסקנה שהמכשיר הזה משמש בעצם בכל התפקידים של תנור האפייה הגדול, אלא שממדיו קטנים יותר. אולי לא כל עוגה אפשר לאפות בו, אבל פשטידה למשל אפשר ואפשר, מניסיוני.

השם תנורון לעצמו עלול להטעות, שהרי תנור משמש גם לחימום, ולא רק לאפייה. אם נקבע תנורון אפייה, אפשר יהיה להשמיט את המילה אפייה במקרים שהקשר ידוע. זו משמעות הסוגריים בהצעת הוועדה.

ועוד הערה עקרונית: הוועדה למילים בשימוש כללי דנה דיון מעמיק בכל מונח, לפעמים עם אנשי מקצוע. חלק גדול מן ההצעות ומן הטענות שנשמעות כאן כבר עלו בוועדה, והמסקנה שהוועדה הגיעה אליה היא תוצאה של מערכת שלמה של נימוקים. נראה לי שיש מקום להציג למליאה לפני הדיון את השיקולים שהביאו את הוועדה להצעתה.

מ' בראשר: ההצעה מקובלת. כבר בשלושת המונחים האחרונים ברשימה נקדים לדיון הסבר של יושב ראש הוועדה או מזכיר הוועדה.

א' אבנר: הדעה שנתקבלה בוועדה הייתה, כפי ששמענו, שהשם תנורון בלבד עלול להתפרש גם כתנור חימום קטן. אבל אם חברי האקדמיה סבורים שמן הראוי לייחד את המילה תנורון לתנורון אפייה, ולא לשימוש אחר, הדבר אפשרי. אין זה דבר עקרוני, ולא כדאי לריב עליו.

לגבי פּוֹרְטָן אני דבק בעמדה שהצגתי בוועדה: הייתי בעד מְפָרֵט, ואני תומך גם עתה במְפָרֵט. המכשיר הזה מחזיק פּוֹרְט אבל איננו פורט, ולכן אין הוא פּוֹרְטָן. יש מכשיר אחר שאכן פורט כסף. בלובי של בית החולים הדסה בעין כרם יש מכשיר כזה: אתה מכניס בו שטר והוא מוציא פרט. אם נתבקש למצוא שם למכשיר הזה ייתכן שנבחר בשם פּוֹרְטָן, אבל המכשיר שמחזיק את הפרט שבידי נהג האוטובוס איננו פורט, ומוטב לכנותו מְפָרֵט.

לגבי פָּף סָנוֹן, אני תומך במי שהציע להשאיר פָּף מְחוֹרָרֵת, בלי לחדש דבר. עיקר שימושה של הכף איננו לסינון, אלא דווקא להוצאת דברים מן הנוזל.

א' טריינין: בתחום הכימיה משתמשים במונח סינון גם כאשר אוספים את המשקע שנשאר במסנן. לכן אין רע במונח פָּף סָנוֹן.

מ' בר-אשר: לפני שניגש להצבעה, אני רוצה להזכיר את דברי הגב' זמלי על גְּלָגֶשֶׁת. בין שהמילה מוצאת חן בעינינו ובין שאינה מוצאת חן בעינינו, המונח הזה משמש כבר חמש עשרה שנה.

א' אלדר: אני מציע לחפש שורש הקשור בהחלקה, ולהבדיל בין ההחלקה ברחוב לבין הגלישה במים. המכשירים המשמשים ברחוב ובמים דומים, אלא שבמכשיר של הרחוב יש גלגלים.

אני מציע לא לקבל את המונח גְּלָגֶשֶׁת. יש לי הצעה חלופית, לוח הַחֲלָקָה. אולי נעביר אותה לדיון חוזר בוועדה.

מ' בר-אשר: אתה מציע לוח הַחֲלָקָה; הא' רצהבי הציע הצעה קרובה: מְחֻלְקִים.

מ' זמלי: מְחֻלְקִים משמשים לסקי, וזו צורת זוגי. skateboard הוא לוח אחד.

מ' בר-אשר: אם כן, ניגש להצבעה. המונח גְּלָגֶשֶׁת הוצע מזמן, אבל לא ברור אם הוא משמש שימוש נרחב. יש הצעה לקרוא למכשיר הזה לוח הַחֲלָקָה. ההצעה הזאת איננה מרחיקה לכת, והיא נשמעת לי עברית פשוטה, ועל כן אפשר להעמידה להצבעה.

א' טל: יש פה בעיה. צריך לשקול אם הלוח הזה אכן מחליק. לדעתי אין פה החלקה, שהרי הוא מתגלגל על גלגלים.

א' אמיר: אני מציע תיקון קל להצעה ששמענו: לוחֵת הַחֲלָקָה.

מ' בר-אשר: על משקל השם מוחרקה, כנראה... אם לא תתקבל המילה גלגשת נשקול גם את הצעתך.

הצבעה

- 8 - בעד גלגשת
- 8 - בעד לוח החלקה

מ' בר-אשר: כיוון שאין הכרעה, המילה חוזרת לדיון בוועדה. נכריע עתה בין פורטון, כהצעת הרוב בוועדה, ובין הצעת המיעוט מפרט. שמענו את הנימוקים לכאן ולכאן.

הצבעה

- 3 - בעד פורטון
- 10 - בעד מפרט

מתקן המטבעות שבשימוש נהגי האוטובוסים ייקרא מפרט.

מ' בר-אשר: הגענו אל תנורון אפיה, ומולו ההצעות תנורון ותנור מקלה (או תנורון מקלה). שאר בעלי ההצעות ויתרו על הצעותיהם. בשלב הזה אפשר להצביע כמה פעמים.

הצבעה

- 3 - בעד תנורון אפיה
- 14 - בעד תנורון
- 6 - בעד תנור מקלה (או תנורון מקלה)

מ' בר-אשר: לפי דעתי אין צורך לחזור על ההצבעה. המונח תנורון התקבל ברוב גדול.

אנחנו מתקדמים אל פן סנון, סנסן או פן מחוררת. מכיוון שפן מחוררת היא עברית מקובלת, זאת תהיה ההצעה הראשונה שנצביע עליה.

הצבעה

- 18 - בעד פן מחוררת
- 1 - בעד פן סנון
- אין - בעד סנסן

התקבל המונח פן מחוררת.

מ' בר-אשר: העברית נשארה אפוא עם מה שהיה בה.

אנחנו פותחים את הדיון בשלוש המילים האחרונות: מְסֵדֵר אֶלְקָטְרוֹנִי, מְנַגֵּל, וּמְחַשְׁבָּאִי. אני מבקש מיושב ראש הוועדה להסביר לנו את המונחים ואת שיקולי הוועדה בקביעתם.

א' אבנר: עמדה לפנינו השאלה איך לכנות איש מדע העוסק במדעי המחשב. אפשר לקבוע מְחַשְׁבָּאִי, על דרך פִּימָאִי וּפִיזִיקָאִי, ואפשר לקבוע מְחַשְׁבָּן, על דרך פְּלֶפֶן וּפְסָנְתָרְן.

מה שהכריע את הכף הוא, שבא אלינו איש מחשבים והסביר שאנשי המקצוע עצמם משתמשים במילה מְחַשְׁבָּאִי. מכיוון שזאת אחת האפשרויות הסבירות, לא הרגשנו שום צורך להתנגד לשימוש הזה.

על מְסֵדֵר אֶלְקָטְרוֹנִי היו דיונים מרובים. במוסדות רבים, כגון בקופת חולים, משתמשים במכשיר הזה. מי שמצטרף לתור לוקח לעצמו פתק ובו מספר התור שלו, ולוח מספרים חשמלי מורה בכל רגע את המספר שהתור הגיע אליו. ביקשו מאתנו שם למכשיר הזה. עלו כמה הצעות, וההצעה שהתקבלה היא זו שעוררה פחות התנגדות מן האחרות.

הכלי הנקרא מְנַגֵּל, יש לו בעצם שם עברי. שמו אֶסְכָּלָה. ואף על פי שהשם קיים וידוע למדי, הכול אומרים מְנַגֵּל, מילה טורקית עד כמה שידוע לי. הרוב בוועדה היה סבור שכדאי להכשיר את המילה הזאת לבוא בקהל על ידי הגייתה במלרע. אינני סבור שכדאי לעשות את זה, אבל הרוב בוועדה היה סבור אחרת.

ג' בירנבאום: יש לנו ועדה למונחי עיבוד נתונים אוטומטי, ונציגי האקדמיה בוועדה הם שרגא אירמאי וציון בושריה. כאשר פנה אלינו ד"ר משה מור מאוניברסיטת בר-אילן בהצעה לקבוע את המונח מְחַשְׁבָּאִי, הפנינו את השאלה לוועדה הזאת.

הוועדה הזאת מעדיפה לכנות את בוגרי החוג למדעי המחשב 'מדעני מחשבים', אבל כיוון שיש בשאלה זו עניין גם לכלל הציבור, הציעו שנביא אותה לדיון גם בוועדה למילים בשימוש כללי. יו"ר הוועדה לעיבוד נתונים אוטומטי, הא' אמנון שפירא, השתתף בישיבה, וראינו שהתנגדותו למונח מְחַשְׁבָּאִי לא הייתה נחרצת. כיוון שמצד אחד הא' מור ועמיתיו תמכו במְחַשְׁבָּאִי, ומצד שני ראינו שהא' שפירא ועמיתיו אינם מתנגדים כל כך, החליטה הוועדה לאמץ את המילה מְחַשְׁבָּאִי.

א' שמעוני: עולם המחשבים של היום הוא כה רחב, וכל כך הרבה סוגי אנשים עוסקים בו, שהמונח מְחַשְׁבָּאִי אינו יכול לתאר את כולם. זה יכול להיות, אולי, כינוי כוללני של כל האנשים שעוסקים בזה, החל בקלדנית וכלה באנשי המקצוע האקדמיים. אבל המטרה איננה למצוא שם כולל כזה. דיברתי עם אנשים בדרג האקדמי, והם מחפשים מונח מיוחד למדען העוסק בתחום מדעי המחשב. המדענים שדיברנו עמם אינם מקבלים את המונח הזה, ומעדיפים על פניו את המונח 'מדען מחשבים'.

א' טל: שאלתי קודם אם המסדר שאנו מדברים עליו הוא באמת אלקטרוני? זה לא חייב להיות. זה יכול להיות מסדר חשמלי, כלומר פנס המופעל על ידי מתג. אני מציע לקרוא לזה מְסֵדֵר חֲשְׁמָלִי.

בהודמנות זו אני רוצה להביע את התלהבותי מן המונח החדש מַנְגֵּל, המשקף מציאות נפוצה בעם ישראל. אבל אין צורך לגזור כליה על האסכלה: השם מַנְגֵּל מיוחד לשימוש בפחמים, ואילו האסכלה יכולה להיות מופעלת גם בחשמל או בגז. בעניין מַחְשָׁבָאֵי, אני מסכים לטענה שאנשי המדע העוסקים במחשב יירתעו מפני מונח כזה, המעורר קשר אסוציאטיבי למילה טְכְנָאֵי.

מ"צ קדרי: עיקר תפקידו של המסדר שאנו דנים בו הוא להסדיר את התור, ועל כן מוטב לכנותו מְסַדֵּר תור.

אשר למַנְגֵּל, אני מהסס להכשיר את המילה ולתת לה הטעמה מלרעית, כדי שתהיה מתאימה יותר לעברית. מוטב להשאיר אותה בלועזית, כשם שאנחנו משאירים את השמות של מאכלים ומתקנים למאכלים, כגון בורקס וגולש. לכך אני מוסיף טיעון בלשוני: מַנְגֵּל במלרע אפשר ליצור שורש חדש נ-ג-ל, ואינך יודע מה ייווצר ממנו. אשר למונח האחרון: אם אתה הופך את המדען של המחשב למַחְשָׁבָאֵי אתה עלול לפגוע בו, מפני שאתה בוחר במשקל המציין את בעל המקצוע שאיננו מדען, למשל הנדסאי שהוא פחות ממהנרס. מוטב לקבוע מְדַעֵן מַחְשָׁב.

ע' אורנן: אני רוצה לספר לכם שהמילה הזאת הגיעה לישיבה בפקולטה למדעי המחשב בטכניון. כל הנוכחים התנגדו לה, ואמרו בצחוק גדול שזה הטכנאי המתקן את המחשבים. קיבלתי ייפוי כוח למסור לכם את ההתנגדות הכללית הזאת. יש הבדל גדול בין פיזיקאי וכימאי ובין מַחְשָׁבָאֵי: פיזיקה היא מדע וכימיה היא מדע, ולכן אדם שעוסק במדעים האלה יכול להיקרא פיזיקאי או כימאי. אבל מַחְשָׁבָאֵי הוא העוסק בתיקון המחשב, כשם שחשמלאי עוסק בתיקוני חשמל, וכשם שמחסנאי הוא הממונה על המחסן. מחשב אינו מדע, כשם שחשמל אינו מדע, ועל כן יש להוסיף מילה ולומר 'מדעי המחשב'.

א' טריינין: אני בעד מְדַעֵן מַחְשָׁבָאֵים, המתאים למונח האנגלי computer scientist. אשר למְסַדֵּר, למה לא נקבע מְסַדֵּר, כמו מפעיל רכב? המכשיר הזה צריך להיקרא מְסַדֵּר אֶלְקָטְרוֹנִי.

י' רצהבי: הא' אבנר אמר שִׁמְנָגֵּל היא מילה טורקית, וזה לא נכון. המילה היא ערבית טהורה, והיא נכתבת בקו"ף, מְנַגֵּל. משמעותה 'כלי הניתן לטלטול', בניגוד לתנור קבוע. בעברית אפשר לומר פְּלִי מְשֻׁלְטֵל.

בצד המילה הזאת קיימת בעברית המילה פִּירִים. כיריים הוא כלי קטן שיש בו גחלים. אפשר להרתיח עליו תה, לחמם את האוכל או לצלות בשר. למה לנו להעתיק את עצמנו למַנְגֵּל, כשאפשר להשתמש במילה פִּירִים?

כעת למילה מַחְשָׁבָאֵי שהעסיקה אותנו כל כך. מי שמתנגד לו לא קרא מקרא ולא ראה תרגומו ולא ראה את התפסיר שלו. במלאכת המשכן כתוב "עשי כל מלאכה וחשבי מחשבת" (שמות לה, לה). התרגום מתרגם "ומְלִפִי אוֹמְנֹן", ורב סעדיה גאון מתרגם

"חושבי מחשבות" - מומחים באמנויות. מי שעוסק במחשבים זו באמת אמנות, וגם אמנות שמחייבת דעה והשכלה. משום כך, המונח מְחַשְׁבָּאי הוא נפלא, מוצלח מאוד: מצד התוכן, מצד הצורה ומצד הפרשנות.

ש' אירמאי: הופתעתי מאוד שהאקדמיה העבירה את הדיון במילה זו לוועדה לעיבוד נתונים במכון התקנים. זו ועדה טכנית שאינה עוסקת במדעי המחשב, אלא בדברים הקשורים בשימוש היום-יומי במחשב. יושבים שם מומחים לשימוש במחשב ולא למדע המחשב, וגם יושב ראש הוועדה הוא יועץ לענייני מחשבים ואינו מדען. הדיון בשאלה צריך היה להיעשות במסגרת אוניברסיטאית. לפני עשרים וחמש שנים, כאשר הטכניון רצה לקבוע תארים לבוגריו, הוקמה ועדה בשיתוף האקדמיה והטכניון, ישבו בה המדענים והמהנדסים המומחים בכל מקצוע, והם עמדו בקשר עם כל המוסדות האקדמיים האחרים.

פה בא מדען מחשבים והציע הצעה, והיא הובאה לדיון בוועדה לא מתאימה, בלי להתיעץ עם האנשים האחרים בכל האוניברסיטאות המכשירים מאות מדעני מחשב ומהנדסי מחשב.

הואיל ולא היה לי הרבה זמן, התקשרתי לארבעה עשר פרופסורים המלמדים את המקצועות האלה, ורובם צחקו. אחד מהם אמר: אם האקדמיה תחליט תחליט, אבל זו החלטה מצחיקה. יש לנו מהנדס מכונות ומכונאי, מהנדס חשמל וחשמלאי, מהנדס והנדסאי וכך הלאה. השם מְחַשְׁבָּאי יכול היה להתאים לטכנאי מחשבים, אבל כעת יש סוגים שונים של טכנאים ולכן גם לכך אינו מתאים.

לדעתי, השם מְחַשְׁבָּאי מתאים למה שקוראים באנגלית computary, זאת אומרת משוגע למחשבים. יש מחלה כזאת, והמילה נמצאת במילון ובסטר.

במילון לבינה מלאכותית היינו זקוקים למונח עברי לציון knowledge engineer, והאקדמיה אישרה את המונח מְהַנְדֵס יָדַע. פרופ' קנטרוביץ מלמד את התחום הזה בטכניון, ולדעתו המונח האנגלי הזה הוא מונח היסטורי לא מוצלח. בצרפת אין משתמשים בו ואומרים informatique. למעשה מדובר באנשים העוסקים בבניית תכנות ומחשבים. בוגרי הפקולטה למדעי המחשב בטכניון מקבלים אחד מארבעת התארים - הנדסת מחשבים, הנדסת מערכות מידע, מדעי המחשב ומכיני הנדסת תכנה. סוף דבר: יש להחזיר את הדיון למוסדות האקדמיים, והם יקבעו מיהו מהנדס ומיהו מדען.

גבי'ע צרפתי: רציתי לחזק את ידי מי שהעדיף מְסַדֵר חֲשַׁמְלִי על מְסַדֵר אֶלְקָטְרוֹנִי. אחד הגורמים הפועלים בלשון הוא הסנוביות; ה'אלקטרוני' גירש את ה'חשמלי'. היום אין שום דבר חשמלי; הכול אלקטרוני. כמו שכל מה שקשור לקיום הוא קיומי, ואילו קיומי קשור עם פילוסופיה מסוימת ואינו מביע דווקא קיום. יש לי הצעה יפה מאוד, שלא תקבלו: צירוף לטיני-עברי, מוֹדֶרְתוֹר. זה דומה גם ל-moderator באנגלית, המנהל את הישיבה.

ר' אירמאי: אני מציע לקרוא למכשיר הזה סְדֶר-תוֹר.

א' אלדר: לאור ההתנגדות הברורה למְחֻשְבָּאי, אני מציע לקבוע מְדַעֵן מְחֻשָּׁב, כשם שאיש המדע העוסק במדע הגרעיני איננו גרעינאי אלא מדען גרעיני.

מ' זמלי: אינני חושבת שאדם שהוא בוגר החוג למדעי המחשב הוא מדען מחשב. בוגר המכון למדעי היהדות איננו מדען יהדות, ובוגר הפקולטה למדעי הרוח איננו מדען רוח!

ג' בירנבאום: כשפנה אלינו הד"ר מור וביקש לקבוע מונח לאיש המחשבים, ביקשתי ממנו מיד לשאול את האנשים במחלקה שלו מה דעתם. הוא שאל שלוש אנשי סגל של מדעי המחשב, וארבעה עשר מהם השיבו: תשעה אמרו שהם רוצים את המונח מְחֻשְבָּאי, וחמישה אמרו שאין צורך במונח חדש. הד"ר מור סיפק לנו את כל המידע על informatique ועל informaticien בצרפתית, וכן על מילים מקבילות בגרמנית. כל המידע הזה היה לפני הוועדה. אני חוזר ומדגיש שלפחות תשעה מדעני מחשב חשבו שהם ראויים להיקרא מְחֻשְבָּאִים.

ג' גולדנברג: לדעתי אין אנחנו צריכים לקבוע מונח למדעני מחשבים. קביעת מונחים כאלה אינה עניין לוועדה למילים בשימוש כללי. לתארים האלה יש משמעות אקדמית, וצריך להניח אותם למי שקובע את הדירוג האקדמי.

מ' בריאשר: בהמשך לדבריך: לא יעלה על הדעת לקרוא למדען המחשב ולטכנאי המחשב בשם אחד. אם יתקבל השם מְחֻשְבָּאי הוא יתפרש כשם כולל כזה, ולא יתאים לאיש המדע.

בזאת הסתיים הדיון ואנחנו ניגשים להצבעה. שמעתי כמה הצעות למונח מס' 9: קודם כול עומדת הצעת הוועדה מְסַדֵּר אֶלְקָטְרוֹנִי, או לחלופין מְסַדֵּר חֶשְׁמָלִי. הצעה אחרת היא להשמיט את שם התואר ולקיים רק מְסַדֵּר, והצעה שלישית היא להשתמש בבינוני מְסַדֵּר לברו. שמעתי גם את ההצעות מְסַדֵּר תוֹר, או סְדֵּר תוֹר.

ש' אירמאי: מְסַדֵּר אינו טוב. בשביל כל המכשירים אנחנו משתמשים במשקל של מְסַדֵּר.

מ' בריאשר: למה, הלוא יש גם מְקַרֵּר וּמְדִיחַ כלים?

ש' אירמאי: יש מאות מונחים שהקפדנו להבחין בהם בין המשקל לציון הכלי ובין צורת הבינוני. למשל, רפלקטור נקרא מְחַזֵּר אוֹר ולא מחזיר אור.

ע' אורנן: אני רוצה להעיר שהרבה פעמים את הסדרת התור עושים בני אדם. השם מְסַדֵּר תוֹר מתאים לאדם העומד ומסדיר את התור לאוטובוס.

מ' בריאשר: לא, הוא סדרן.

נצביע אפוא בשני שלבים. ראשית נקבע אם המילה הראשונה בצירוף תהיה מסדר או מסדר, ואחר כך נדון במילה השנייה בצירוף. ההצעה סדר-תור לא תובא להצבעה משום שהיא מרחיקת לכת. אם חלילה תיפולנה כל ההצעות, נביא אותה להצבעה.

הצבעה

בעד מסדר - 18

בעד מסדר - 3

מ' בר-אשר: עכשיו יש לנו שלוש אפשרויות: מסדר אלקטרוני, מסדר חשמלי או מסדר תור. אני מעמיד את שתי הראשונות - מסדר אלקטרוני או מסדר חשמלי - מול ההצעה מסדר תור.

הצבעה

בעד מסדר חשמלי או מסדר אלקטרוני - אין

בעד מסדר תור - רבים

נתקבל המונח מסדר תור.

מ' בר-אשר: עכשיו הלשון תעשה את שלה; ייתכן שמסדר תור יתקצר ויהיה למסדר. בעניין מנגל יש כמה הצעות: יש הצעה לקיים את מנגל בהטעמת מלעיל; הוועדה מציעה לומר מנגל בהטעמת מלרע; ושמענו גם הצעה פירים. אני רוצה לשאול את אנשי הוועדה: האם יש סיכוי בעולם להשליט הטעמת מלרע על המילה מנגל? האם אתם יכולים להביא כמה דוגמאות שצלחה הדרך הזאת של כפיית הטעמת מלרע?

א' אמיר: אקדם האחרון השתבח בכך שהודות לרשות השידור כולם אומרים חיפה במלרע ולא במלעיל. כשעומדים על כך בתוקף וחוזרים שוב ושוב, יש סיכוי שהדבר ייקלט.

ג' גולדנברג: אין צורך שנחליט על הגיית מלרע של המילה הזאת. לפי דעתי גם אין צורך שנחליט על המילה מנגל, שהיא ידועה בציבור. המילים הקיימות בעברית אינן זקוקות לסמכות של האקדמיה. האקדמיה נזקקת לפעמים לשנות מן המקובל כשיש לה נימוקים לכך, אבל אין טעם לבחור מילים הקיימות בלשון העברית ולתת להן גושפנקה. יראה מגוחך אם תופיע ידיעה בעיתון שהאקדמיה ללשון העברית החליטה לקרוא למנגל מנגל.

מ' בר-אשר: לפיכך אני מבין את ההצעה כך: או שמחליטים לקבוע פירים, או שמחליטים לקיים את המילה הקיימת, כלומר אין מחליטים ובוודאי שלא נפרסם זאת בספר החלטות האקדמיה. היועצים והמשיבים ינסו את מזלם ואת כוחם בהשלטת הטעמת מלרע במילה.

הצבעה
בעד ההצעה לקבוע פְּיָרִים - 2

מ' בר-אשר: האקדמיה החליטה אפוא שאיננה מתערבת במילה הזאת.

ע' אורנן: נכון שהמילים בעברית הן מלרעיות, אבל ביחס לזאת אפשר לתת הערה: אנחנו מסבים את שימת לב הקהל שהמילה הזאת דינה להיאמר במלרע.

מ' בר-אשר: כן, אבל החלטה כזאת אינה החלטה על אוצר המילים. זה עניין הנוגע להגייית המילה.

אנחנו מגיעים אל הַמְחָשְׁבָאִי ואל מדען המחשב. יש הצעה של הוועדה שהמילה מְחָשְׁבָאִי תכלול גם את מדען המחשב. אני מבין שנתגבשה כאן הצעה אחרת, שאיש המדע ייקרא מְדַעֵן מְחָשֵׁב, והמילה מְחָשְׁבָאִי תשמש את כל דרגות המשנה בתחום הטכני. כך הבנתי מאנשי חיפה, הא' אורנן ושמעוני.

ג' בירנבאום: לא הייתה הצעה כזאת. הטוענים רצו לשלול את מְחָשְׁבָאִי במובן מדען המחשב, ולא להציע מונח כללי לעוסקים במחשבים.

מ' בר-אשר: סליחה, אני אומר מה שהבנתי. השאלה היא זאת: האם אנחנו כוללים במילה מְחָשְׁבָאִי את כל מי שעיסוקו במחשב לרבות מדען המחשב, או שאנחנו מפרידים בין מדען המחשב ובין כל עיסוקי המשנה שהם בתחום הטכני. כך הבנתי את הדיון.

א' אבנר: זו לא הייתה החלטת הוועדה.

מ' בר-אשר: אי אפשר למחוק את הדיון שהיה היום במליאה. הדיון הזה היה גדוש נתונים. שמענו שמישהו סיפר שרוב האנשים שהוא שאל מעדיפים מְחָשְׁבָאִי גם למדען המחשב.

א' אבנר: להפך, הטענה של איש מדעי המחשב שעשה את המשאל הזה הייתה שהוא רוצה לייחד את המילה מְחָשְׁבָאִי לאיש מדעי המחשב.

מ' בר-אשר: אם כך לא נוכל להעמיד את המילה להצבעה; המליאה אינה יכולה להכריע בזאת היום. כל הנתונים שהובאו לפנינו צריכים להידון בגוף אחר, ואינני בטוח שהגוף הזה הוא הוועדה למילים בשימוש כללי לכדה.

א' אבנר: אני מציע הצעה מרחיקת לכת יותר: למסור את כל השאלה להכרעת המוסדות האקדמיים, כלומר להחליט שלא להחליט.

ש' אירמאי: יש חלוקת עבודה באקדמיה בין חיפה לירושלים, לפי הסכם בין שני המוסדות. כל הנושאים הנלמדים בטכניון נידונים בוועדה בחיפה בשיתוף האוניברסיטאות

האחרות. ואילו נושאים שאינם נלמדים בטכניון - מדעי החיים, כלכלה, חברה, רוח ועוד - נידונים בירושלים. המונח שלנו יכול להידון בלשכת חיפה.

מ' בר-אשר: חלוקת העבודה בין חיפה לירושלים היא עניין לשיחה שלך עם הנשיא. נסתפק אפוא בתשע המילים שנתחדשו היום בדיון.

ה. אישור הודעת ועדת הדקדוק

מ' בר-אשר: בהודעה למליאה שנשלחה לחברים נכללו גם ענייני דקדוק, ולא הספקנו לדון בהם. אולם לפי מנהג שנתגבש אצלנו, ועדת הדקדוק מודיעה למליאה על החלטות שאין היא רואה מקום להביאן לדיון במליאה, וכל החלטה שאין עליה ערעור דינה כאילו אושרה במליאה.

הודעה למליאה: החלטות ועדת הדקדוק בשנת התשנ"ה (חלק שני)

1. תיקון לכללי משקל פֻּעֵלָה

כללי משקל פֻּעֵלָה נדונו ואושרו בישיבות רי"ט ורכ"ב של מליאת האקדמיה. בעקבות פנייה של יועצי הלשון ברדיו נדונה מחדש צורת הנסמך של המילה פֻּצָצָה. לדבריהם, הצורה פֻּצָצָת נשתגרה בפי אנשי הרדיו, ואין ראוי לשנותה. לאחר דיון החליטה הוועדה: צורת הנסמך של פֻּצָצָה תהיה פֻּצָצָת; אפשר גם: פֻּצָצָת. עוד החליטה הוועדה כי המילה פֻּלְדָה תוצא מרשימת החריגים, ולפיכך צורתה בנסמך תהיה פֻּלְדָת.

להלן הנוסח המתוקן של ההחלטה:

נטייתו של משקל פֻּעֵלָה (תיקון לכללי הקמץ, כלל ב5)

א. משקל פֻּעֵלָה נוטה בדרך כלל בקיום הקמץ, כגון כִּפְפָה כִּפְפָת כִּפְפָתוּ כִּפְפָתוּ; פֻּשָּׁרָה פֻּשָּׁרָת פֻּשָּׁרָתוּ.

ב. הקמץ מתבטל בנטיית השמות האלה:¹

אֲבָקָה, אֲדָמָה, אֲנָחָה, אֲנָסָה, בְּרָכָה, גְּעָרָה, דְּאָגָה, דְּהָרָה, דְּמָמָה, דְּדָרָה, הֶלְכָה, זְעָקָה, חֲדָשָׁה, חֲזָקָה, חֲכָמָה, חֲרָדָה, יֶלְלָה, יִשְׁרָה, לְבָנָה, נְאָקָה, נְדָבָה, נְקָמָה, נְשָׁמָה, סְעָרָה, עֲגָבָה, עֲגָלָה, עֲדָשָׁה, עֲנֹוה, עֲרָבָה, צְדָקָה, צְנוּחָה, צְעָדָה, צְעָקָה, קֶלְלָה, קְעָרָה, רְבִבָה, רְנוּחָה, רְחִבָה, רְנָנָה, שְׂאֵגָה, שְׂנָגָה, שְׂמָמָה, שְׂעֻטָה, שְׂעָרָה.

נטיית השמות האלה היא על דרך נְדָבָה נְדָבָת-נְדָבָת.⁴

כשפ"א השורש או עי"ן השורש גרוניות, בא פתח תחת פ"א השורש, כגון אֲדָמָה אֲדָמָת, עֲנֹוה עֲנֹוֹת, שְׂאֵגָה שְׂאֵגָת, גְּעָרָה גְּעָרָת. גם רְנוּחָה נוטה בפתח: רְנוּחָת. השם הֶלְכָה נוטה בחיריק, אף על פי שפ"א השורש גרונית: הֶלְכָתוּ הֶלְכָתוּ הֶלְכָתוּ. השמות אֲנָסָה, חֲרָדָה, חֲזָקָה, עֲגָלָה נוטים בסגול: אֲנָסָת, חֲרָדָת וכו'. ועיין גם כלל 2ג.

כלל 2ג

השמות ממשקל פֻּעֵלָה - יְבָמָה, עֲטָרָה, עֲצָרָה, עֲקָרָה, עֲתָרָה, עֲלָטָה, עֲשָׂרָה - נוטים כסגוליים: יְבָמָת, יְבָמָתוּ, עֲטָרָת, עֲטָרָתוּ וכו'.

הערות

1. הרשימה כוללת גם שמות שהם צורת הנקבה של משקל פֶּעַל (כגון יִשְׁרָה).
2. גם: אִבְקָה.
3. במקרא גם: קִעְרָתָיו.
4. את השם פֶּצְצָה אפשר להטות גם בביטול הקמץ, דהיינו: פֶּצְצַת־ וגם פֶּצְצַת־.

2. המלצות כלליות

א. דגש קל במשקל פֶּעַלָה / פֶּעַלָה

- הוועדה ממליצה ליצור את המילים החדשות במשקל זה בבג"ד כפ"ית דגושות (בלה"פ).
- ב. 'שורשים תניינים'**
הוועדה ממליצה שלא לגזור מילים חדשות בדרך של הוספת עיצורים לשורש, במידת האפשר, כדי שלא יתפסו 'פיעלי' ו'פיעולי' את מקומם של כל המשקלים האחרים.

3. נטיית הפועל

א. אַחַר, אַחוֹר

פ' הפועל תנוקד בחיריק; הקביעה מתאימה להחלטה קודמת: תנועת פ"א הפועל לא תתארך לפני ח"ית (אין 'תשלום דגש') לעולם (ישיבה קע"ט-ק"פ מיום י"ח בסיוון התשמ"ו, 25 ביוני 1986).

ב. ניקוד ע' הפועל גרונית בעתיד ובציווי של בניין קל

האקדמיה אינה פוסקת בעניין תנועת ע' הפועל גרונית בעתיד ובציווי של בניין קל. לפי זה אפשר לומר ימחק או ימחק, מְחַק או מְחַק. [הערת העורך: החלטה זו תידון מחדש בוועדת הדקדוק].

ג. ניקוד לה"פ גרונית בצורת הנוכחת [החלטה מיום 10 ביולי 1985 שנשמטה בטעות מזיכרונות האקדמיה]

מותר לנקד את צורת הנוכחת בעבר בשווא מתחת לל' הפועל גרונית, כגון שְׁכַחְתָּ, לְקַחְתָּ.

ד. צורת עתיד של אָפָה

לא תותר הצורה אָאָפָה וכיו"ב.

4. צורות

א. צורת הנקבה למילים בראשי תיבות (כגון מנכ"לית)

אין כל מניעה דקדוקית לגזור צורת נקבה מראשי תיבות ההגויים כמילה אחת, ולכן - לפי רוח העברית - מומלץ להצמיד את צורת הנקבה לראשי תיבות כשמדובר באישה, כגון מנכל"ית.

ב. שמות בסיומת -ין

מוניטין - זכר יחיד

מטרופולין - נקבה יחידה; ברבים: מטרופולינים.

מונופולין - זכר יחיד; מונופול - זכר יחיד, ברבים: מונופולים.

5. ניקוד מילים

הוועדה החליטה על ניקודן של המילים האלה:

א. דְּרִבְּן (הערה: במקרא דְּרִבְּנוּ). (שם הכלי; שם בעל החיים יוא לדיון בוועדה למונחי הזואולוגיה).

- ב. **מַגְבֹּז** (ולא **מַגְבֹּז**); תיקון למילון למונחי הכימיה).
- ג. **יַחְסִין**
- ד. **תַּחַל** (ולא **תַּחַל**); תיקון למונחי הכימיה האורגנית).
- ה. **קָבֵל-עַם** (תנועת o בביי"ת, ולא a).
- ו. תוספת לנספח לכללי הסגול - רשימת השמות במשקל **פֶּעַל**: השמות האלה ייתוספו לרשימה: **אָבֵד, חָצִי, תְּשֵׁעַ, תְּכַלֵּת, שְׁחַלֵּת** (שמות ל, לד). הערה: השמות האלה ינוקדו בשני סגולים: **נְשֵׂט, תְּכַף, תְּקֹן**.
- ז. **דְּלַפְקִים** (על פי כלל ו מכללי הצירוף).
- ח. **אֶכְזָרִיּוֹת** - יתקיימו שני הניקודים: **אֶכְזָרִיּוֹת** (על פי כלל ב9 מכללי הקמץ), **אֶכְזָרִיּוֹת** (על פי משלי כז, ד).
- ט. **קִיסְרִי** - הקמץ מתקיים בנטייה, על פי כלל ב8 מכללי הקמץ.
- י. **לַחְפֹּף** - יתקיימו שני הניקודים: **לַחְפֹּף, לַחְפֹּף**.
- [הערת העורך: השאלה תידון דיון כולל בוועדת הדקדוק].

6. שימושי לשון

- א. **בלעדי**
- המילה **בלעדי** והנגזרות ממנה יהיו מותרות בשימוש לצד **בלבדי**.
- ב. **יידוע תוארי כבוד** (כגון **הדי"ר כהן**)
 שתי הדרכים - **ביידוע** ו**שלא** **ביידוע** - מותרות.
 לפי זה מותר: **הגב' כהן / גב' כהן, די"ר כהן / הדי"ר כהן, האלוף לוי / אלוף לוי, הסרן לוי / סרן לוי, אדון לוי / האדון לוי**.
- ג. **גרעין הצירוף שרכיבו הראשון מציין כמות (פְּמֵת)** (רוב האנשים הלך/הלכו)
 הוחלט שלא להתערב בקביעת ההתאם בצירופים מן הסוג הזה. לפי זה אין האקדמיה קובעת מה עדיף: **רוב האנשים הלכו** או **רוב האנשים הלך**.
 דוגמות נוספות לצירופים כאלה: **רבע** התושבים, **עשירית** היישוב, **עיקר** ההשוואה עוסק / עוסקת, **זוג** חוקרים, **כלל** המונחים.

הישיבה המאתיים עשרים ושש (רכ"ו)

ביום ב' בטבת התשנ"ו (25 בדצמבר 1995), בשעה 3.00 אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים ארי אבנר, עוזי אורנן, שרגא אירמאי, אילן אלדר, אהרן אמיר, יהושע בלאו, זאב בן-חיים, משה בר-אשר (יו"ר), גדעון גולדנברג, אהרן דותן, אברהם טל, דוד טנא, יוסף יהלום, גד בן-עמי צרפתי ומנחם צבי קדרי; המנהל הכללי נתן אפרתי.

סדר היום: בחירת חברים חדשים

מ' בר-אשר הזכיר כי בישיבה רכ"ה נתמנתה הוועדה לבחינת מועמדים לחברות באקדמיה, וחבריה א' טל (יו"ר), א' אמיר, י' בלאו, ד' טנא ומ"צ קדרי. הוועדה התכנסה ביום כ"ה בכסלו התשנ"ו (18 בדצמבר 1995), ובחנה את ההצעות שנשלחו אליה. לפני כשנה, בישיבת המליאה רכ"א, נדונה שאלת דרכי עבודתה של הוועדה, ושאלה אחת נותרה בלא הכרעה: האם על הוועדה להודיע למליאה את שמות המועמדים שהחליטה שלא להמליץ עליהם. הוחלט לנהוג בדרך ביניים: רשימת המועמדים תיקרא במליאה, אולם רק המועמדים שהוועדה ממליצה עליהם יועמדו להצבעה. הנשיאות קבעה כי ייבחרו היום ארבעה חברים-יועצים לכל היותר.

א' טל קרא את רשימת המועמדים, ומסר כי הוועדה ממליצה על מועמד אחד לחברות באקדמיה ועל שישה מועמדים לחברים-יועצים (שמהם ייבחרו ארבעה לכל היותר).

מ' בר-אשר קבע כי התקיימו התנאים שנקבעו בתקנון לבחירת חברים. הושמעו דברי המלצה על המועמדים.

הסופר דוד שחר נבחר לחבר האקדמיה.

הד"ר קציעה כ"ץ נבחרה לחברה-יועצת באקדמיה.